

SECOND OPINION MAATSCHAPPELIJKE KOSTEN NETCONGESTIE

NOTITIE

seo • economisch onderzoek

AUTEURS

PROF.DR. CARL KOOPMANS M.M.V. NARD KOEMAN MSC.

IN OPDRACHT VAN

RIJKSDIENST VOOR ONDERNEMEND NEDERLAND

AMSTERDAM, MAART 2024

SEO-notitie nr. 2024-35

Informatie & Disclaimer

SEO Economisch Onderzoek heeft op de verkregen informatie en data geen onderzoek uitgevoerd dat het karakter draagt van een accountantscontrole of due diligence. SEO is niet verantwoordelijk voor fouten of omissies in de verkregen informatie en data.

Copyright © 2024 SEO Amsterdam.

Alle rechten voorbehouden. Het is geoorloofd gegevens uit deze notitie te gebruiken in artikelen, onderzoeken en collegesyllabi, mits daarbij de bron duidelijk en nauwkeurig wordt vermeld. Gegevens uit deze notitie mogen niet voor commerciële doeleinden gebruikt worden zonder voorafgaande toestemming van de auteur(s). Toestemming kan worden verkregen via secretariaat@seo.nl.

De bruto kostprijs in het rapport van Ecorys is een belangrijke stap op weg naar de netto kostprijs die relevant is voor afwegingen over congestiemanagement. De berekeningen kennen beperkingen maar lijken op hoofdlijnen goed te zijn uitgevoerd. Er zijn enkele specifieke opmerkingen bij de tekst.

Verzoek van RVO

Ecorys voert in opdracht van RVO een onderzoek uit naar de maatschappelijke kosten van netcongestie in elektriciteitsnetwerken. Dit onderzoek biedt informatie die relevant kan zijn voor de Autoriteit Consument en Markt (ACM) bij het bepalen van de maximale kosten van congestiemanagement. RVO, de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (Joep Bronkhorst) heeft SEO Economisch Onderzoek gevraagd om een second opinion bij dit onderzoek op te stellen.

Aanpak

Stappen

Bij second opinions is het belangrijk om 'hoor en wederhoor' toe te passen. In overleg met RVO is gekozen voor een invulling in vier stappen:

1. Het conceptrapport van Ecorys is gelezen; daarbij heeft SEO een vragenlijst opgesteld
2. Ecorys heeft schriftelijk gereageerd op de vragen. Daarna zijn de vragen en antwoorden besproken door Ecorys, SEO en RVO. Dit leidde tot aanpassingen in het conceptrapport van Ecorys.
3. Op basis van het aangepaste conceptrapport is een concept second opinion opgesteld en besproken tussen Ecorys, SEO en RVO. Dit was aanleiding voor verdere aanpassingen in het rapport van Ecorys. De verder aangepaste versie was de finale versie van het rapport.
4. Tot slot is de finale versie van de second opinion (deze notitie) afgerond, op basis van de finale versie van het rapport.

Disclaimer

Deze second opinion is uitsluitend gebaseerd op de rapportage van Ecorys en antwoorden van Ecorys op vragen van SEO. De achterliggende berekeningen van Ecorys zijn niet door SEO bekeken. Ook heeft SEO geen eigen berekeningen uitgevoerd.

Aanpassingen in het conceptrapport

In de stappen 2 en 3 (zie hierboven) heeft Ecorys diverse wijzigingen aangebracht in reactie op de vragen van SEO. De belangrijkste aanpassingen zijn:

- De uitkomsten van Ecorys worden niet meer als maatschappelijke kosten maar als *bruto* maatschappelijke kosten gepresenteerd. De reden is dat het gaat om effecten van netcongestie op de toegevoegde waarde, die geen goed beeld geven van de uiteindelijke kosten voor Nederland. Als bedrijven hun productie niet kunnen uitbreiden of zelfs krimpen, daalt inderdaad hun toegevoegde waarde, maar besparen zij ook op hun inzet van productiefactoren (arbeid, kapitaal). De kosten bestaan er dan uit dat deze productiefactoren deels tijdelijk niet worden gebruikt (bijvoorbeeld bij werkloosheid) en op termijn elders worden ingezet waar zij minder

productief zijn (bijvoorbeeld als mensen andere banen vinden). Het productiviteitsverlies is dan echter slechts een deel van de toegevoegde waarde. Het berekenen van de netto kostprijs valt buiten de scope van het rapport van Ecorys.

- De resultaten worden in de aangepaste versie als bandbreedtes berekend en gepresenteerd in plaats van als 'puntschattingen'. Dit doet recht aan de onzekerheid over diverse aannames die in de berekeningen worden gemaakt.

Bevindingen

Beperkingen van het onderzoek

Ecorys geeft in het rapport diverse beperkingen van het onderzoek aan – en daarmee van de berekende bruto maatschappelijke kostprijs van netcongestie – door de volgende kanttekeningen op te nemen (p. 5):

- *“Dit onderzoek kijkt naar de relatie tussen de maatschappelijke kostprijs en het niet kunnen leveren van één MWh aan de maatschappij als gevolg van netcongestie. Dit betekent dat we geen uitspraken doen over de omvang van netcongestie en de kans dat deze optreedt.*
- *De bruto kostprijs houdt geen rekening met substitutie of adaptatie. Wanneer hier wel rekening mee gehouden wordt, kan de netto kostprijs benaderd worden.*
- *De maatschappelijke effecten zijn niet alomvattend, deze kengetallen zijn geen directe maatstaf voor het maatschappelijk belang van de betreffende activiteit.*
- *Dit onderzoek veronderstelt dat iedere geconsumeerde MWh elektriciteit evenredig bijdraagt aan de toegevoegde waarde van de consument. In de realiteit ligt dit genuanceerder.”*

Algemeen oordeel

De bruto kostprijs die in het rapport wordt berekend, is een belangrijke stap op weg naar de netto kostprijs die relevant is voor afwegingen over congestiemanagement. Met inachtneming van de bovenstaande beperkingen lijken de berekeningen op hoofdlijnen goed te zijn uitgevoerd. Er zijn enkele specifieke opmerkingen bij de tekst (zie hieronder).

Specifieke opmerkingen

- Het is goed dat Ecorys op diverse plaatsen in het rapport aangeeft op welke termijn de berekende effecten en kosten optreden (namelijk in 2030), maar deze informatie ontbreekt in de samenvatting.
- In de formule op p. 24 lijkt te moeten worden gedeeld door het aandeel elektriciteit, niet vermenigvuldigd daarmee. De beschrijving in de tekst klopt wel.
- Op p. 29 worden twee scenario's gepresenteerd. In een van die scenario's wordt bij nieuwe bedrijfsactiviteiten in 2030 geen gebruik meer gemaakt van aardgas, benzine, diesel en LPG. In plaats daarvan vinden deze nieuwe activiteiten volledig op basis van elektriciteit plaats. Dit scenario lijkt voor basisindustrieën en transport minder realistisch. Het zou betekenen dat productiegroei in bijvoorbeeld raffinaderijen, basischemie, staalindustrie, luchtvaart en scheepvaart geen enkel gebruik meer maakt van deze fossiele brandstoffen. Het is twijfelachtig of deze sectoren zo ver zijn in 2030.
- Op p. 32 wordt het aantal werkuren per jaar voor alle sectoren berekend als 8 uur x aantal werkdagen. In de industrie is er soms volcontinuidienst; en dat geldt ook voor een deel van zorg en politie. Voetnoot 30 stelt “Het aggregatieniveau van de sectorindeling maakt het niet mogelijk om een indeling te maken voor (sub)sectoren die continue (24 uur) of op werkuren (8 uur) energie verbruiken.” Het is echter wel mogelijk om meer realistische veronderstellingen te maken over het aantal werkuren in vol continu werkende delen van de industrie. NB Deze

aanname heeft alleen invloed op het netvlak waar een bedrijf toe behoort. Naar verwachting zal dit weinig impact hebben op de berekende bruto kosten van netcongestie.

- Op p. 42 (en in de samenvatting, p. 6) staat dat de gebouwde omgeving waarschijnlijk de minste reductie van toegevoegde waarde ervaart omdat de gebouwde omgeving weinig kosten ondervindt als gevolg van het naleven van beleidsmaatregelen en een hoog vermogen kent tot het nemen van substitutie- en/of adaptatiemaatregelen. Het is niet duidelijk hoe dit zich verhoudt tot de hoge kosten van verduurzaming van de gebouwde omgeving met warmtenetten en warmtepompen.

Aanbevelingen

Voor RVO

- Laat in vervolgonderzoek naast de bruto kosten van netcongestie (minder toegevoegde waarde) ook de netto kostprijs inschatten, want de netto kostprijs houdt rekening met substitutie en adaptatie.
- Vraag de uitvoerders van deze vervolgstudie om bij substitutie en adaptatie niet alleen reacties van de betreffende bedrijven mee te nemen, maar ook de arbeidsmarkt als geheel. Als activiteiten door netcongestie niet kunnen plaatsvinden, gaan de betreffende werknemers veelal elders aan de slag. Dit vermindert de kosten voor Nederland.

Voor de ACM

- Gebruik de netto kostprijs als richtsnoer voor de gewenste mate van congestiemanagement door netbeheerders. De netto kostprijs geeft een beter beeld van de gevolgen van netcongestie dan de elektriciteitsprijs of de bruto kostprijs.